

בן טומס וחמדה. נולד ביום ט"ז באלול תש"ו (12.9.1946) בעיר וורדסלי שבאנגליה. לאחר שמלאו לדויד שנתיים עלתה המשפחה עמו לארץ. כאשר הגיע לגיל-הלימודים למד בבית-הספר "גאולים" שבירושלים והצטיין בלימודיו, כפי שהמורות מעידות עליו. הוא קרא הרבה, היה ראש חברתו והיה חבר ועד-הכיתה וועד בית-הספר. היה מארגן טיולים ומסיבות והשתתף בחוג הדרמטי אבל אהב ביותר

את החוגים המיוחדים לספורט ולטבע. בין עיסוקיו שבבית יש למנות בניית דגמים של אניות, מטוסים וטנקים. אחרי סיימו את לימודיו היסודיים המשיך ללמוד בגימנסיה העברית ברחביה ובבית-החינוך התיכון. בשעת לימודיו התיכוניים נמצא בחוג-קליעה של הגדנ"ע וקיבל גביע כזוכה במקום הראשון בתחרות-קליעה וכן תעודות-הצטיינות רבות. כן השתייך ל"הפועל". צמא-דעת היה ולא הסתפק בתשובות מקוטעות. החינוך שקיבל בבית היה מעורב כי אביו הוא יליד-אנגליה ואמו ילידת-ירושלים, בת להורים מהעלייה השנייה. אהב לשמוע סיפורים מפי כל אדם וכן מסבא שלו על הציוניות בגולה, תל-אביב הקטנה, ימי שלטון התורכים, מלחמת-העולם הראשונה והשנייה, "מי-הפרעות, ה"הגנה" ומפי אמו גם על הפלמ"ח. חלק מכל חופשה בימי לימודיו בבית-הספר הקדיש לעבודה בשכר ועבד במטעים, בגנות ובסבלות ובכספו היה קונה ספרים ושאר חפצים האהובים עליו (כגון דגמי מטוסים). דויד אהב מאד את הארץ וטייל בה הרבה, ובייחוד אהב את ירושלים. הוא נמשך לטבע ולבעלי-החי ואהב לטפל בהם. חושי-הסדר לגביו היה מפותח מאד והוא אשר עזר לו בתקופת שירותו בצבא. באוגוסט 1965 גויס לצה"ל. לפני גיוסו בחר בשריון אף כי במשך שנים רצה להיות טייס וגם רכש ספרים רבים על תעופה. בהצלחה רבה עבר מן הטירונוג לקורסים של מפקדי-סנקים וקציני-שריון. הוא האמין ביכולתו להיות מנהיג טוב ושאף שיחידתו תהיה מעולה וכי אנשיו יהיו מסורים ודבקים איש ברעהו. את אהבתו לצבא שאב עוד מבית משפחתו שכולם בה שרתו ב"הגנה", בפלמ"ח, בצבא הבריטי ובצה"ל. בשתי השנים שבהן שירת בצה"ל התמסר כולו ליחידתו כי אהב את חיל-השריון באשר קסמה לו עצמתם של ענקי-הפלדה. דויד לא שמע מעולם "לקחי ציונות", כי הוא פשוט גדל באווירה של אהבת הארץ ונאמנות לה ללא גבול — וברוח זו שירת. את כל הקורסים בצבא עבר בהצלחה רבה והיה בין החניכים הטובים ביותר. הוא לא היה חניך מצטיין, כי, לדבריו, כדי להיות חניך מצטיין צריך "לדרוך על יבלותיהם של חברים" ולהחניף במקצת — וזאת לא יכול היה לעשות. כל אלה שהכירו אותו ידעו כי תכונתו הבולטת ביותר — היא החברות הכנה. בגיל צעיר כבר ידע להעריך נכונה כי אחד מנכסי-החיים היפים ביותר היא הידידות ואמנם הוא היה ידיד טוב לרבים. בכל אחד מצא את האדם וידע להקדיש לו מזמנו, לעודד אותו ולעזור לו. בן מסור היה להוריו ולפעמים היה נוסע במשך שעות כדי לשהות בבית שעה קלה. את כל אשר בבית העריך והוקיר ולאחר כל חופשה ידע לכתוב ולהודות על השעות הנעימות שבילה בבית-הוריו. דויד לא פחד ולא היסס וכרבים מחבריו נתן את נפשו בין חולות-סיני בשעה שהסתער בראש-מחלקתו על מוצב אוקלנד צפונית למתחמי אום שיחן כשהוא חשוף בצריח — וכך נפגע ונפל במלחמת ששת הימים; זה היה ביום הראשון לקרבות, הוא כ"ו באייר תשכ"ז (5.6.1967). לאות הוקרה על לחימתו בגבורה הועלה לדרגת סגן לאחר נפלו. הובא לקבורה בבית-הקברות הצבאי לשעת-חירום בבארי ולאחר זמן הועבר למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי שעל הר-הרצל בירושלים. ב"גילי אש", כרך ד', ילקוט-עזובונם של הבנים שנפלו במערכות-ישראל, הובא מעזובונו. מטעם משפחתו ניתן גביע נודד על שמו לקבוצת-גדנ"ע המצטיינת בקליעה. חבריו ומשפחתו הוציאו חוברת לזכרו בשם "דויד".

א

10.8.1965

זה המכתב האחרון שלי בתור אזרח. כל הבאים יהיו כבר אחרי הגיוס שלי — שהוא מחרתיים בשעה 7.30 בבוקר. את רוצה לדעת מה אני מרגיש? — שמחה. עד היום הייתי „ילד“ או אולי „נער“, הייתי תלמיד, עשיתי שטויות יחד עם דברים טובים; היו כאלה שסבלו אותי וכאלה שלא סבלו, כאלה שאהבו אותי וחלק שיראו ממני. אבל לגבי כולם עוד הייתי נער. היו כאלה שראו בי מבוגר יותר, וכאלה שראו בי מבוגר פחות. הרוב העריך אותי בתור אדם חושב ומבין — אבל עדיין נער. מחרתיים הכל משתנה — לפחות כלפי חוץ, ותוך שבוע אהיה כבר אדם העומד בפני עצמו, אחראי למעשיו, ובלי העזרה של אבא'לה ואמא'לה. למעשה הנוער בארץ הוא עוד לפני הגיוס לצבא, אבל הכל מכירים בזה רק אחרי שאותו אדם התגייס.

בקיצור — מתחילים דף חדש בחיים, ואני מקווה כי לגבי הוא יהיה מוצלח יותר מהתקופה שעברה עלי עד היום. הלוואי...

ב

1.10.1965

מרום שטויות ותיאורים על החופשה כמעט ושכחתי לכתוב על הדבר החשוב והמעניין ביותר שהיה לנו מאז גיוסי לצבא: השבעת הטירונות שלנו, שנערכה על גבי הר מצדה.

ביום רביעי, כשחזרנו הנה לבסיס, הוצאנו ציוד, ארונו תרמילים וסידרנו את החגור לקראת המסע. בערך בשעה 10.00 בלילה היינו מוכנים, ובחצות הלילה ישבנו כל הפלוגה ושרנו, לפני היציאה. בערך בשעה 1.00 אחרי חצות עלינו על המשאיות, ויצאנו מהבסיס בשיירת משאיות ענקית. בדרך הצטרפו עוד משאיות רבות מגדודים אחרים. המשאית שלנו היתה באמצע, ולא יכולנו לראות לא את הסוף ולא את ההתחלה. ראינו רק נחש ארוך, שהיה מורכב מאורות בלבד — אורות-משאיות.

בתחילה שרנו, אך היינו עייפים מאוד, כך שכולם התחילו לנמנם, כשהם נשענים על הרובים, וחלק אפילו שכב מתחת לספסלים, כדי שאפשר יהיה לישון. נסענו כך כל הלילה, וכשהאיר הבוקר ירדנו במדבר יהודה, ומשם המשכנו ברגל — במסע של 20 ק"מ בערך, עד שהגענו למצדה — מלמעלה, מצדה המערבי. אחרי הרצאה מעניינת על מצדה התרחצנו, אכלנו והתכוננו למיסדר. אחר הצהריים קיבלנו שקיות מלאות אוכל, ובמצב רוח מצויין העפלנו למצדה — בטור ענקי של מאות טירונים. כשהראשונים כבר הגיעו למעלה, האחרונים עדיין לא התחילו לעלות! טקס-ההשבעה עצמו היה מרשים. עמדנו בצורת „ח“, ענקית, כשמסיבי כתבות-אש, מוקשי-תאורה, ואמרנו כולנו יחד „אני נשבע!“ חזק שכזה, עד שהכל מסביב ממש רעד. בסיום הטקס אמרנו שנית, כולנו יחד את הפסוק „שנית מצדה לא תפול!“ ובערך בשעה 1.00 בלילה ירדנו מן ההר — בשביל-הנחש אשר לכל ארכו פוזרו לפידים. ממש נהדר לראות

את שביל-הנחש מלמעלה, כולו מואר על-ידי לפידים. נסענו חזרה לבסיס כל הלילה וכשהגענו נקינו נשק והלכנו לישון כאשר האיר השחר.

ג

שלום ריבה'לה,
מאוחר בלילה. כרגיל בשעות אלה (כאשר איננו עייפים) אנחנו שוכבים בחול, שרועים על הגב ומרגישים את האדמה מתחתינו, והעיניים נעוצות אי-שם בחלל שבין הכוכבים. אצל כמה מנצנצת הסיגריה בין האצבעות; את העבודות גמרנו, אך אנחנו מחכים לביקורת לפני שנסגור את כלי-המלחמה שלנו ונלך לישון. ועד אז — מתבטלים, הרוח הקרירה של הלילה מנשבת, והכוכבים מנצנצים כאילו בלעג: „טפשים שכמותכם! אתם הורגים את עצמכם למען המולדת, מתים מעייפות, כואבים מרוב עבודה, בעוד שאלפי בחורים אחרים, בעלי יכולת פיסית כשלכם, הסתדרו להם באיזה ג'וב קליל...“

מדברים על הבית, על בית-הספר, נזכרים בבית הקרובה ללב אבל נמצאת רחוק רחוק... אחד מספר מה עשה בפורים לפני שנה, שני סתם שותק, מהרהר, מעשן. הכל שקט, אין נכנסים אחד לדברי רעהו, מדברים בקול נמוך. הלב נצבט כשנזכרים ששוב לא נהיה בבית חודש שלם.

רק כעשרה שוכבים יחד כך — מאותה מחלקה. בשדה התקרבונו איש לרעהו — גם כיוון שהיינו זקוקים זה לעזרת זה לפתוח בורג או לנקות את התותח, וגם כיוון שאינך יכול להישאר בהרגשה שהנך בודד. למדנו להכיר איש את תולדות רעהו, מנהגיו, מקום-מגוריו וידידיו. כאשר הנך נמצא בשממה בלחץ אימונים, לבדך, הרי יש רגעים של עצב, בהם הנך נשבר, ומחפש חבר לספר לו עד כמה הנך מתגעגע הביתה, עד כמה היית כעת רוצה לראות את חברתך. בבית לא יבינו אותך כשתספר זאת, לחברך בבית לא תוכל להסביר זאת, כיוון שרק אדם במצבך שלך יכול להקשיב ולהבין.

וזה מה שקירב אותנו. פעם אתה עוזר לחברך להקים את אוהלו שנפל, ולמחרת הוא מביא לך אוכל כשאין מרגיש את עצמך בטוב ואינך הולך לאכול. וכעת אנחנו כולנו יחד על החול, איש איש עם הרהוריו וכאביו. אבל כולנו יחד מלוכדים כפי שאף פעם לא היינו. ובכל זאת נצבט הלב. אמנם אנחנו רגילים כבר לא להיות בבית: לא היינו בבית שלושה שבועות, ואחר-כך חודש. וכעת שוב פעם חודש! נזכרים בכל הטוב שבבית ללא כאב שבלב, שהרי אלה חייך וזה המצב.

אבל קורה ופתאום יורד עליך מצב-רוח קשה. הגעגועים צובטים, ואינך יכול להיפטר מהם. אתה שוקע בזכרונות נעימים, ואתה מלא מרירות על מצבך הנוכחי. יש מעין מועקה על הלב, ודמעות עומדות בגרון מרוב געגועים ואהבה לכל אותם הדברים הרחוקים ממך, שאינך זוכה ליהנות מהם — רחוקים ממך כחלום ממש. ואתה רוצה להיות עם חברתך, רואה אותה לנגד עיניך...

— — —

אפריל 1966

של ריקוד או של שירה. כן, גם כאן בצבא, בלי בנות, בלי תקליטים וכלי בגדים לבנים ונקיים קורה שהלב כאילו נצטב, ואתה פתאום מרגיש שאינך בודד — שכולנו יחד מלוכדים וש אפשר לשמוח ולהינות.

— — — עלול הדבר להישמע קצת מצחיק שאני חושב על דברים כאלה, אבל אחד הדברים שטוענים לגבי השירות הצבאי של בנים הוא שבצבא הופכים מנערים לגברים, שמתבגרים — לומדים לחיות ולהסתדר לבד, ובקיצור — נכנסים לצבא ילדים ויוצאים אנשים מבוגרים. יכול להיות שלי בעצם קשה לשפוט — כי אני בעצם איני מבוגר למדי... אבל ללמוד אפשר מתוך דברים קטנים, התנהגות בעניינים פעוטים שכמעט ולא שמים אליהם לב. יכול להיות שלא הייתי מסבך את עצמי ברעיונות כאלה אלמלא יום-העצמאות — אך פתאם שמת לי לב שבקרוב החברה שלנו חל שינוי במשך השנה האחרונה. כשאני נמצא אתם זו כבר לא הרגשה שאנו בין ילדים שבעצם לא יודעים מה לעשות. כעת כבר מורגשת רוח אחרת. אפשר לשבת שעות ולדבר על נושאים רציניים, ובשעה שמדברים על סרט או על ספר הרי שכבר נכנסים הרבה יותר לעמקם של דברים. אבל זה לא רק בקשר לזה: האווירה כולה הרבה יותר עמוקה ויחד עם זה עלייה והדבר מתבטא בהרבה דברים. נעים לבוא הביתה ולהרגיש שאתה נמצא בין ידידים טובים שאינם תינוקות יותר. זה קשה להסביר, מכיוון שזו הרגשה שבלב, בלתי מוגדרת.

1

23.5.1966

שעת-עצב כעת; אין חיוך או צחוק מצלצל, אין שיחות קולניות או צעקות. אפילו המנגינות שברדיו כאילו מושמעות, והן שקטות, אינטימיות, כאילו מתאימות עצמן למצב-הרוח השורר כאן. האוויר חמים-קרי; בחוץ שומעים רק כמה צרצרים וקולות תנים מיללים מרחוק. חשוך בחוץ, מאיים, וכאן מסתלסל עשן-סיגריות ליד המנורה היחידה המאירה את הצריף. צריף בלב הגב, עובד בדרך כלל, אך כעת הפך חי — חי פיסית; סביב שולחן עץ גם יושבים שמונה לוחמים, מהרהרים, שקועים בתוך מחשבות, הרהורים וזכרונות. כן, „לוחמים“. אחרי עשרה חדשים הם כבר זכאים להיקרא כך. על הפנים השזופות מהשמש נח אבק, השערות פרועות, ועל הלחיים זקן של ערב. הבגדים מאובקים וכל גוף נח בעייפותו. לפני שנה עוד היינו כולנו ילדים, תלמידים — וכעת חיילים, למודי-סבל, ביום לסכנה, רגילים לחיים קשים.

נוכרים בבית. אחד חושב על חברתו, שני וודאי מהרהר בהוריו, שלישי בחברו ורביעי סתם עצוב...

כן, זה מצב-הרוח כאן. אני לפעמים פשוט נסחף בזה, מכיוון שהרבה פעמים זה מאפיין את הווי הפלוגה שלנו. אני כעת נזכר בקטע יפה המתאר את השריון והצבא... „ארץ ללא צל, ארץ רחבת ידיים, הרחק מיישוב, מכל מטרה, הרחק מגג-רעפים אדום, משמלת אשה. ביתו של השריונאי, אשר אין לו דבר זולת צל-הטנק הנע עמו. אדמה שוממה, אדמת טרשים מאובקת חרוצה על ידי הטנקים החופרים בה...“ כל זה הוא חלק מחיי השריון, חלק מחיי שלי. האם אני מאוס כעת? מאובק כולי — בגדי, פני, שערותי... מיוזע, מלוכלך בדי, שערי פקעת סבוכה אחת, ועיני נעצמות מעייפות... כן, החיים הם קשים לפעמים, מכיוון שיחד עם דרישות של ריכוז עצום מבחינה מנטלית אנחנו עובדים גם עבודה פיסית

ראינו מקומות פנטסטיים והמסע כולו היה חוויה אחת עצומה — בשל מצב-הרוח המצויין שלנו, בשל הנוף, ובשל העובדה שהלכנו בלי מדריכים... הגענו למעינות מייקרה, עברנו בכפרים ערביים, היינו בערים עתיקות, שדרך כלל אין מגיעים אליהן; טיפסנו צוקים בלתי-סופיים ש„גמרו“ אותנו, ועוד מאה ואחת חוויות ומקומות. באחד הכפרים ראינו יפהפיה ערביה צעירה בערך בת 17 — יופי כזה עדיין לא ראיתי! שער שחור-שחור, עור ממש חום ועיניים שחורות. היא לבשה סוודר לבן שרק הבלית את כל הצבעים שלה. בכלל, בכפרים הערביים בהם עברנו היה מורגש הפחד של התישבים הערביים מפנינו, היינו עם נשק, חגור ותרמילים. הם הציעו לנו תמיד אוכל ומים ממש בצורה מוגזמת. כשעברנו ליד פלחים בשדות או סתם אנשים הם התרכזו בעבודתם בלי להרים ראש ולהביט בנו. גילה, לא תמיד הרגשתי את עצמי בטוב. יש אמנם חלק מהם שאינו אוהב ישראל במיוחד — אבל אני בטוח שלא כולם כאלה; אני עצמי ראיתי כמה שהיו ממש נחמדים — וכשעברנו עם הנשק זה היה ממש כמו לעבור בשטח כבוש, כשאנחנו המשעבדים שלהם...

ה

30.4.1966

לפני שבוע היה יום-העצמאות. כאן בארץ היה „שמח“ — לא היה יום במשך השבועיים האחרונים שלא קרה משהו בגבול, בין עם הירדנים ובין עם הסורים. ירו על עובדים שעובדו אדמה, הניחו מוקשים בדרך מבאר-שבע לערד — עברו שם חמש מכוניות, ומשאית עלתה על מוקש; לפני המשאית נסעו שני אוטובוסים ובהם ילדים, ובנס לא קרה להם דבר. ירו על גיפים של משמר-הגבול ובתקרית עם כוחות ירדניים נהרג קצין. פוצצו שלושה בתים ביישוב בעמק יזרעאל. יום לפני שהמצעד המפואר עבר בחיפה ירו על טרקטור. אנחנו ישבנו כאן בחריקת שיניים, וכולנו מרגישים שזה אינו יכול להימשך כך יותר. ממש רצינו לקחת נקם אבל אנחנו רק נלחמים — את הקרב מתכננים בדרג גבוה יותר...

אבל כאשר קמנו הבוקר והקשבנו לחדשות כבר הרגשנו אחרת מכיוון שהלילה חדרו כוחות של צנחנים וגולני (יחידות רגלים) לירדן, פוצצו כמה מבנים והשמידו שתי תחנות-משטרה. עמדנו כאן כולנו סביב הטרונויסטור, שקטים ומקשיבים ואפשר היה לראות את השמחה בעיניים על שצה"ל פעל והוכיח שגבולות-ישראל אינם מופקרים...

— — —

אמש ישבנו ושרנו במעגל בין העצים — כארבעים בנים; שרנו שירים נהדרים והיה ממש יפה. נהנית למוע קולות של גברים השרים מתוך עמקי-לבם על הבית ועל אהבה... ליווה אותנו אחד החברים עם אקורדיון. לאט לאט התחממה האווירה וכולנו קמנו, יצרנו מעגל ענקי, והתחלנו לרקוד ריקודי-עם — שעה ארוכה ללא הפסקה או מנוחה, עד שכולם נפלו ממש. באפיסת-כוחות נכנסנו למקלחת קרה — ולישון. ישנם רגעים בהם אתה מרגיש קרוב אל אלה שמסביבך — כולם שרים בהתלהבות ומוחאים כפיים, ואז אתה נהנה מכל רגע ורגע

קשה. אבל זה בריא — כיוון שאני אוכל הרבה בתיאבון עצום, ישן מצויין בלילות, ובסך הכל חי חיים בריאים ממש.

— — —

ז

10.7.1966

אמש שכבתי במיטתי, יריעות-האווה מקופלות, והבטתי בעצים הרבים ביניהם נמצאים האהלים שלנו. בין מאות העצים הירוקים והזקופים ניצב גזע-עץ, גבוה, חשוף, חסר-ענפים — ורק המרים ראשו ומתבונן מעלה מבחין כי מת הוא, חסר-עלים, חסר-ירק — חסר-חיים.

הבטתי בו, ניצב ממש ליד האווה — נישא למרומי שמי-הלילה הבהירים ורועי-הכוכבים המנצנצים. כל כך הרבה מסמל הוא! מת בין חיים, ואין איש שם לב כי שייך הוא לעולם אחר... האם הוא מסמל תקוות שנכזבו? אינני חושב כך, מכיוון שתקוות קיימות תמיד, וכל עוד הנך יכול — האמן בהן, החזק באמונתך, ואל תתן לנפשך ליפול. אינני יודע מה פתאם — אבל אתמול קיבלתי מעין מצבר-רוח מזור שכוה. היה חם כאן, לילה בהיר, ושכבתי שעות וסתם הרהרתי — הרהרתי בזה שבעצם החיים הם חסרי-ערך, שאדם הוא אפס למרות הכל, חשבתי על מצבי שלי — לולא היתה מלחמה בינינו ובין שכנינו הרי כעת הייתי תלמיד באוניברסיטה ולא חייל, ועוד ועוד. זה היה מן דכאון שכוה. האם באמת יתגשמו חלומתי אי-פעם?

ח

16.7.1966

כעת אני בקורס-קצינים סוף סוף — למרות שיש עוד המון זמן עד שאגמור. אבל כאן נהדר — החברה מצויינים. אין יותר כאלה מטומטמים ומרגיזים סתם. בעצם לא נאה לדבר כך, כי אין זה נכון לערוך השוואה בין בני-אדם לפי מידת-השכל שלהם — כיוון שהרבה אנשים בעלי ראש ללימודים הם אנטיפטיים מאד שאי-אפשר לחיות אתם. אבל כעת יש לנו כאן חברה ממש מצויינים — הן בחברה והן כחברים. במסעות, למשל, יש רוח טובה — שרים כל הזמן, עוזרים איש לרעהו, ותמיד עלוים ועושים הכל מתוך רצון טוב.

כאן בבסיס התנאים מצויינים: יש לנו בריכה אליה קופצים בכל רגע פנוי, ישנים בביתנים (ולא באהלים יותר) וממש טוב כאן — גם מהרבה בחינות ונקודות קטנות — כגון היחס אלינו כאל קצינים ממש — מבחינת האמון שנותנים בנו, וההתנהגות בכלל כלפינו. לקצינים ולמדריכים אנחנו מתייחסים כאל חברים שלנו, קוראים להם בשמות הפרטיים וכל השאר הנותן הרגשה טובה. אבל מצד שני יש כאן מעין מתיחות — פחד פן „תירוק“ מכאן. בקורס הזה אין רחמים: מי שאינו מתאים להיות קצין נזרק מכאן; הרמה גבוהה והדרישות עצומות — הן מבחינת ידע תיאורטי ומעשי באימונים והן מבחינת יושר, כנות ואחריות.

ובכן, אתחיל בסיום הקורס של מפקדי הטנקים. מיסדר הסיום היה נהדר — עברנו כולנו עם הטנקים כשהחורים מוחאים כפיים, התזמורת מנגנות, דגלים מתנופפים, ויונתן ובן-דודי בגילו צועקים וקופצים ומתלהבים — ממש יום-עצמאות קטן. באותו ערב נסענו למסיבת-סיום בבית השריון בתל-אביב — לך וודאי השם „בית השריון“ אינו אומר דבר, אבל לנו אומר הדבר הרבה. זה בניין עצום

הכולל אכסניה, אולמות שונים אשר באחד מהם נערכה המסיבה שלט שהיתה נהדרת. היתה חכנית ממש מצויינת, ואחרי זה ריקוד. הזמנתי הרבה חברים מירושלים — כמעט כולם באו... אך הצטערתי שגילה היתה צריכה לעזוב באמצע — אבל גם היא חיילת (לא סתם — אלא קצינה), והיתה צריכה לחזור לתפקיד.

בשבוע שאחרי זה „נקרענו“, כמו שרגילים לאמר בצבא כשעוברים תקופה קשה. במשך שבוע שלם התאמנו אימוני חיל-רגלים כשאנחנו כל הזמן רצים, מסתערים ועורכים מסעות. זה היה ממש קשה, הופט המון המון — אבל באמת היה נחמד. בדרך כלל כשמסתכלים אחורה במשהו, די קל לאמר שהיה יפה, אבל באותו זמן עצמו מרגישים אחרת. היינו חוזרים מיום האימונים כשכל הבגדים ספוגי-זיעה והנף רטוב לגמרי, הרגלים בקושי מחזיקות אותנו, והנשימה נשמעת נכזו של קטר... מה שהיה מהנה היו האימונים באש ממשית — במיוחד לנו, אנשי שריון, שאין לנו רגילים לחיל-רגלים.

ובסוף חיכתה לנו „הסוכריה המתוקה“ — החופשה שלנו. יצאתי לחופשה בת תשעה ימים! במשך אחד-עשר החדשים שאני בצבא לא היתה לי חופשה נהדרת כזו. נתי ואני, שהיינו יחד במשך כל קורס המט"קים יחד, חיכינו לחופשה זו ותכננו כל כך הרבה! וסתם אני חושב שבאמת זו היתה חופשה נהדרת.

ט

יולי 1966

3.35 בבוקר אינה בדיוק שעה לכתיבת-מכתבים, אבל אני נמצא כעת בתורנות וחייב להישאר ער, וזו אחת הדרכים. את השאר כבר עשיתי — חזרתי על חומר הלימוד, קראתי, שמעתי רדיו (גם בשעות כאלה „תופסים“ תחנות) וכעת אני יושב וכותב.

בחוף עדיין חושך — אבל במזרח השמיים כבר אינם שחורים אלא סגולים — מעין שילוב של סגול חזק עם בחול-כהה, כשצל רקע זה נוצצים הכוכבים. לפרפר-לילה כמוני מופר המראה הזה היטב. כל כך הרבה פעמים חזרתי הביתה בשעות אלו, וכל כך הרבה פעמים בצבא כבר הייתי ער בשעות אלו! תוך חצי שעה יתחיל להיות אור בחוף — ואז וודאי יישמע איזה תרנגול מקרקר או חמור נוקר, ואחריו יתחילו הציצים של הציפורים למלא את האוויר. בשעות הבוקר הדבר הבולט ביותר הם ציוצי הציפורים, מכיון שמלבד רעש של מכונית בודדת אין יותר קולות.

אני זוכר כשהיינו עוד בבית הקודם שלנו, בתלפיות, אהבתי בשעות כאלה (אם יצא לי להיות ער) להביט החוצה דרך החלון שלי — משם תמיד נראה נוף נהדר שלעולם לא אשכחנו. נוף של שדות ירוקים ועצים, מכוסים בלובן זך של טל בוקר. ובקץ, כשהשדות היו יבשים הרי הקרניים הראשונות היו יוצרות תמונה נהדרת — שילוב של צהוב הקוצים והעשבים היבשים עם אדום כשלא הכל מואר — אלא קיימים משחקי אור וצל...

וכאן? אני כעת מביט החוצה ורואה את השבילים עם האננים המסויידות לבן... לדעתי אחד הדברים המכוערים ביותר הוא — הסיד הצבאי הלבן!

י

27.11.1966

את יודעת, רותי, אני מאד אינני אוהב לכתוב על הריגה, שפיכת דמים — ובכלל מלחמה. אבל כשמעתי (יחד עם שאר החברים

25.4.1967

הירח בחוץ גדול, ממש ענקי — תלוי לו מעל לאופק, בינות לעננים, בצבע אדמדם-כתום, כשל תפוז אדמומי... ובחוץ הכל שקט, רוגע. הכוכבים מנצנצים בשמים, שקטים ושלוים. דממה. אין רוח, אין קול, וכשאתה פוסע בין העצים הנך שומע את דריכת-נעליך בדשא, מריח את ריחות-הפרדס הסמוך, או את הרעננות השורה באוויר.

כאן בחדר שקט, ורק מנגינה שקטה נישאה באוויר הצח של הערב. פשוט אינני יכול שלא לשבת ולכתוב, לנסות ולתאר את כל היופי האידילי הזה של ערב רענן וטהור.

— — —

נפש-האדם הרי בודדת היא, ניצבת בחוסר-אונים לבדה, תוהה ומחפשת נפש אחרת אשר אליה תוכל להיצמד, עליה תוכל להתרפק, ממנה תוכל לשאוב עידוד והבנה. נפש אחרת עליה תוכל להישען... ונפשות אלה, בתוך כל קליפה וקליפה השונה זו מזו, מתידדות, מתחברות, מסתובבות בעולם ומחפשות, מחפשות בלי הרף; נשברות, נכנעות, אך שוב מתרוממות ושוב מחפשות ושוב מנסות...

— — —

כן רות'ילה, אלה הם החיים, וכאלה הם האנשים, כאלה הן נפשות בני-האדם. ויש ואדם מוצא נפש קרובה אליו, נפש אהובה, לה יכול הוא לספר, להשיב, להבין אותה, להודות עמה.

22.5.1967

יושב אני בצל שיח. בחול לבן ודק, ב-פזורים שברי עשבים יבשים וענפים שבורים, „אי שם“ בארץ, „אי שם“ זה הוא בנגב, מרחק קילומטרים ספורים מן הגבול. כל זה וודאי אינו חדש לך... מתוך העתונים המתגלגלים מדי פעם לידינו ומשמיעת הטרנוויסטור הבודד הנמצא כאן אנו לומדים שהמתיחות העצומה השוררת בין ישראל לבין כל מדינות-ערב, כשבראשן מצרים, ידועה לכל תושבי-העולם, ואני בטוח שאת ערה למתרחש ותמיד קוראת בעתונים או מנסה לשמוע ברדיו משהו חדש...

על המפה הגבול הוא קו ירוק, ישר כמעט, החוצה את הנגב ואת מדבר-סיני לשתי מדינות. שממה. הכל צחיח כאן, חולות וגבעות, אבנים קשות ואדמה מורעלת. אך בתוך המדבר, בתוך שממה זאת, משני הצדדים עומדים כוחות-צבא עצומים, צבאות שלמים, מאות אלפי חיילים ומצפים לאותה מפלצת איומה, ההורסת, הורגת ומשמידה, הופכת הורים לשכולים, בנים ליתומים, נשים לאלמנות: מלחמה. רות'ילה, יודעת את עד כמה אני שונא את הדבר הזה הקרוי מלחמה, ורק לשלום אני מתפלל כל הזמן, גם כעת. לא שמפחד אני מהמוות אלא מדברים אחרים: ההרס הרב, האסונות הבאים אחרי המלחמה.

לידי נמצא הטנק שלי — כמאות אחרים כמוהו — ענק-פלדה מת. אך רק אשליה היא זו, מכיוון שפגזי תותח, תחמושת, רימונים וכדורים ממלאים אותו. כמאות הטנקים האחרים מונח הטנק תחת רשת הסוואה המונעת כל אפשרות-זיהוי, על צריח-הטנק יושב אחד החיילים ליד המקלע נגד מטוסים... שאר אנשי-הצוות שרועים ליד

אתי בקורס) על פעולת-התגמול הזו של צה"ל (סמוע), ממש שמחתי. שמחנו שצה"ל הגיב בעצמה כזו והוכיח שהוא הצבא החזק באיזור; שמחנו שאיך שהוא היתה תגובה על הרצח של כל אותם חיילים שכל חטאם הוא בזה שהם ניסו למנוע רצח אזרחים ישראלים.

— — —

בינתיים, אחרי הפעולה הזאת, השתרר שקט יחסי בגבולות יבמשך השבועיים שעברו מאז הפעולה לא היו כל מקרי מיקוש או חבלה. אבל בירדן, במצרים ובסוריה יש תנועה רצינית של כוחות-צבא — ואצלנו הוכרזה כוננות, וכמובן אין יוצאים הביתה... כתוצאה מהפעולה היו בירדן מהומות נגד משטר חוסיין, ודרישת התושבים לקבל נשק. אחמד שוקיירי קורא לצאת למלחמה נגד ישראל.

אוי, רותי, אני שונא מלחמה, שונא הרג. אבל מה אפשר לעשות? כשאתה מוכרח להגן על עצמך, על המשפחה ועל הבית? צחוק הגורל! בדיוק כעת ישנה תכנית ברדיו על הכ"ט בנובמבר, הלילה בו הוחלט באו"ם על הקמת מדינת ישראל... אז עוד היינו כולנו ילדים קטנים (את עוד לא נולדת ואני הייתי בן שנה) ואחרים נלחמו ושילמו בדמם בעד המדינה, והיום — היום תורנו לשמור עליה...

27.1.1967

חזרנו מהנגב אתמול, ביום תמישי, כשארבעת הימים האחרונים הוקדשו לנו לטיול בנגב בג'יפים. זה היה אחד הטיולים היפים ביותר שהיה לי בחיים, ואחת החוויות הבלתי-נשכחות.

עברנו בכל הנגב במקומות נהדרים, בקניונים חצובים בסלע בעל שכבות צבעוניות, בבארות ובבריכות ממש באמצע השממה! נוף מקסים של הנגב ומדבר סיני וניגודי הצבעים של הרי-אילת. — — — עברנו בשטחים ממש „שכוחי אל“ — ללא נפש חיה, ללא ציפור, ללא כל בעל חי; וממקומות אחרים — נוף פראי ושומם, כשלפתע בתוך ואדי מוצאים עצים, שיחים, עשב ירוק, ורואים איילה בורחת, וציפורים מתעופפות משם.

באחד המקרים עמדה איילה במרחק עשרים מטרים מאתנו, והסתכלה בנו ללא פחד. עשר דקות ישבנו אנחנו בג'יפ והיא לידנו — והסתכלנו בה והיא בנו. לאחרי-מכן היא הסתובבה, והחלה להתרחק לאט לאט בהליכה מלאה חן ויופי, עד שנעלמה מאחרי גבעה.

באחד הלילות ישנו על שפת-הים באילת — ממש לא יכולתי להירדם, כל כך הייתי מוקסם מהמקום. הירח השתקף במים, מסביב הרי-אילת והרי-מואב היפים, ובמרכז ים-סוף השקט והחמים...

אני יכול להמשיך ולתאר זאת שעות על גבי שעות, אבל זה ממש יהיה חסר-טעם, כיוון שרק אדם שהיה אתנו יבין זאת.

מכל מקום, הטיול הזה היה בשבילנו סיום האימונים בשדה, כמו הסוכריה שמקבל ילד שהיה טוב.

רות'ילה, אני קצין! אתמול היה טכס הסיום ומיסדר הסיום שלנו. מיסדר הסיום היה נחמד מאד. כמובן, שלכולנו היה מצב-רוח מרומם מאד. למיסדר באו המון חבר'ה שלנו מירושלים — אל נתי ואלי. לא היה עוד מישהו שבאו אליו כל כך הרבה. נוסף להורים, אחים, דודים וכו' וכו', הרי שבאו אלינו כמעט כולם.

30.5.1967

אני יושב כעת בצריח-הטנק וכותב לך לאור המגורות בחוץ – ליל-ירח בהיר, והנגב הצהבהב-הלבנבן, השטוף באור-הירח נראה יפה מאד, מקסים בפראות שבו. אני נזכר כיצד גם לפני למעלה משנה (כשהייתי עדיין נהג טנק) ישבתי בטנק שלי, בלילות, ולאור פנסיו כתבתי לך מכתבים...

אז הייתי נהג-טנק – והיום קצין, כשתחת ידי ותחת פיקודי עוד כמה טנקים. קורס-קצינים סיימתי לפני כשלושה וחצי חדשים, וכבר אני עומד במצב שהנה – הנה ואנחנו במלחמה אמיתית. עדיין תחת רשתות-הסוואה, דרוכים לפקודת-הפעולה – אבל המצב הופך להיות קשה יותר ויותר מרגע לרגע, וכל האיזור ממש מדרדר לקראת מלחמה והרג.

— — —

מרגיז שזה כך – אבל זהו המצב; באמת לא אני אשם שנאצר מטורף במקצת!

השרשראות, אחד ישן, אחד קורא עתון. שקט שלווה. ישנים; קוראים – ממש כמו בבית-הבראה. אבל, צרור-יריות באוויר, מלת-קריאה – ותוך שלוש דקות יהיה הטנק פועל, כל הצוות בפנים – וכך גם כל שאר הטנקים.

זה המצב רות'לה, וממש כואב הלב שזה כך. מצבי-הרוח משתנים – לעתים עליונות, ממש שמחה – סתם ככה, בגלל דבר קטן. לעתים עצוב. מתחילים להרהר ולחשוב, ואז מקללים את המצב ומתגעגעים אל הבית, אל העיר, אל המטה הטובה והסדינים הלבנים, למקלחת החמה.

— — —

לעתים יש רצון לזרוק את הכל ולברוח. ולעתים אתה כל כך נרגז עד שהדם עולה לראש ואתה רוצה כבר להילחם, לנסוע ולירות, ולדרוס – ובלבד שהכל יסתיים. אותה שעה שונא אתה את נאצר ואת הערבים, ואת כל אותן מדינות שמשום-מה אינן רוצות בשלום ובשקט.

חברה ראוי
הירדן 3
תל אביב
2.5.80

לכבוד
יג - אפרים
רח' שאלתיאל
יהושע

א.י.
רצ"ב חלקית לצבא א"י,
דוד ראוי ז"ל.

סמך דוד ראוי, מא. 966689
נפל ב-5.6.67 ליד אוצב אוקאנד
קסיני.

הוא נולד ב-1946.9.29 אבאגו טרם
מלאו לו 21 שנים.

החלקית נערכה איתם אחר קצרת
מקרו אחראגו ב-1967. מא
מניח בשומה לצבא, אחים מחנכו
אחראגו.

בקינה,

חירא